

Motion till riksdagen

1987/88:Kr217

av Lennart Brunander (c)

om två riksmuseer till Sjuhäradsbygden

Folkrörelse- och biblioteksmuseum

Uppbyggnaden av våra folkrörelser och av biblioteksverksamheten hör intimt samman. När våra viktiga folkrörelser byggdes upp, fann man att en nödvändig del av det som borde göras var att höja folkbildningen. Det kunde man bl. a. göra genom att läsa god litteratur – både facklitteratur och skönlitteratur. Men det fanns inte böcker att köpa för privatpersoner utan föreningarna köpte böcker och lånade ut dem. På detta sätt har många av våra bygdebibliotek startat som en boklåda hos någon avdelning.

Utvecklingen går emellertid mycket snabbt och när vi i dag besöker våra folkbibliotek eller lånar i bokbussen kan det vara svårt att tänka sig in i kedjan fram till nu. Det är nu hög tid att samla in och på olika sätt åskådliggöra hur våra folkrörelser vuxit fram, utvecklats och arbetat. Att göra det i samband med ett biblioteksmuseum vore mycket lämpligt eftersom mycket av framväxten är gemensam.

De människor som var med och har kunskap och minnesbilder av vad som hände blir allt färre. Det som skall göras måste göras snabbt innan kunskapen och minnena är borta. De förenings- och biblioteksmiljöer som borde finnas i ett dylikt museum går ännu att åstadkomma. Dessa både museiidéer borde förverkligas i ett riksmuseum som man skulle kunna kalla för *folkrörelse- och biblioteksmuseum*.

Det vore lämpligt att förlägga ett sådant museum till Borås. I Borås finns bibliotekshögskolan som skulle ha stor glädje och användning av detta museum. Den kunskap som finns samlad i bibliotekshögskolan borde också komma väl till pass vid uppbyggandet av museet.

Tekomuseum

Sjuhäradsbygden, knallebygd, textilindustri. Det är begrepp som hör ihop. Men hur blev det så?

Man spann och vävde i stugorna i de sju häradena, som vi med ett begrepp nu kallar för Sjuhäradsbygden. Knallarna förmedlade dessa alster runt vårt avlånga land. Knallen sålde inte bara kläder och tekoprodukter. Han berättade också för människorna vad som hände ute i världen. På detta sätt skaffade han sig en stor och säker kundkrets.

När handeln ökade – in på 1700-talet – startade förlagsverksamheten. På

det sättet växte förläggargårdarna fram. Bomullsvävningen på förläggarbasis introducerades av en kvinna, Mor Kerstin i Stämmemad, Kinna i slutet av 1700-talet. Det var hennes son, Sven Eriksson, som tillsammans med två kompanjoner 1834 fick tillstånd att anlägga ett mekaniskt bomullsväveri. Man startade med 20 vävstolar. Många yrkeskunniga hemarbetare flyttade till fabriken för att där fortsätta sin syssla. Tolv år senare hade verksamheten växt så att 265 arbetare var sysselsatta vid 330 vävstolar. 1816 gavs den svenska bomullsvävningen ett skydd mot de importerade varorna genom den tulltaxa som då antogs.

Så växte den svenska tekoindustrin fram för att nå sina största höjder på 1950-talet. Därefter har tekoindustrin kraftigt decimerats. Många företag har lagts ned och många tekoarbetare har mist jobbet. Ännu finns dock en livskraftig tekoindustri och ännu är det så att det mesta finns i just Sjuhäradsbygden.

Att samla in maskiner, material, prover, ja helt enkelt dokumentera tekoindustrins historia har varit och är en viktig verksamhet. Redan på 1940-talet fanns föregångsmän som insåg detta. Det finns tack vare dessa förutseende människor väldigt mycket bevarat. Det museum som skapats i Borås har samlingar av maskiner och föremål, textilier, arkivalier, mönster och böcker. Genom ett samarbete med landets övriga tekniska museer har samtliga textilmaskiner överförts till Borås. Samtidigt har det lokalt insamlade materialet blivit mycket stort. Detta samlade material kan t. ex. användas för att bygga upp historiska arbetsplatser och boendemiljöer.

De lokaler som museet i dag disponerar fyller på intet sätt de krav som kan ställas på säker förvaring och möjligheter att ordna utställningar där det material man har används. Museet är i behov av nya lokaler som ger möjlighet att exponera det material som finns.

Ett samarbete med landstinget i Älvsborgs län och Borås kommun startade under 1987 och kommer att ge förbättrade möjligheter men verksamheten kommer trots det att vara otillräcklig. Statens kulturråd har under 1986 offentliggjort sin utredning med synpunkter på centralmuseernas framtida ansvarsområde. I detta sammanhang borde det vara lämpligt att ta upp frågan om ett tekoindustrins riksmuseum.

Att tekoindustrins historia och dokumentation är ett riksintresse borde var odiskustabelt. Det borde också vara ett riksintresse att det blir möjligt att visa detta på ett åskådligt sätt i såväl permanenta som tillfälliga utställningar. För detta krävs ett nytt museum. Ett faktum som understryker detta är att det i Borås finns kanske Europas största samlingar på detta område utan att det finns offentliga möjligheter att visa det för allmänheten. Att göra Borås tekomuseum till riksmuseum, med statligt ekonomiskt medansvar, är angeläget och brådskande.

I Borås håller man för närvarande på och bygger upp ett centrum för utbildning och teknisk utveckling inom tekoindustrin. Klara samband finns mellan den befintliga högskoleutbildningen, det tekniska centrum Proteko som håller på att förverkligas och uppbyggnaden av ett väl fungerande specialmuseum för branschen.

Mot. 1987/88
Kr217

Hemställan

Mot. 1987/88

Kr217

Med hänvisning det det anförda hemställs

1. att riksdagen beslutar att förlägga ett riksmuseum som belyser folkrörelsernas framväxt och biblioteksverksamhetens historia till Borås,
2. att riksdagen beslutar att göra tekomuseet i Borås till riksmuseum, med statligt kostnadsansvar.

Stockholm den 20 januari 1988

Lennart Brunander (c)